

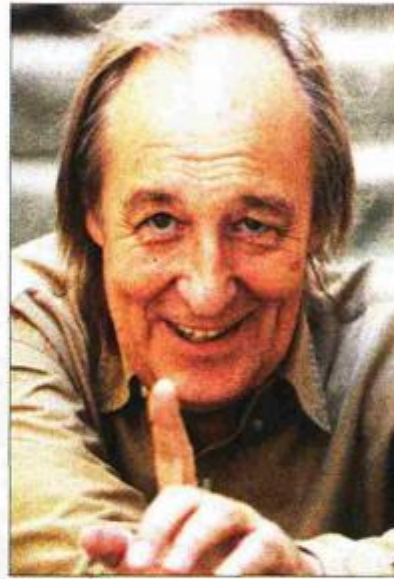
pro bono

Endrigo je Pula

Hommage Sergiu Endrigu u pulskom Circolu ovih dana, i CD koji je proizveo, predstavljaju prvorazredni kulturni i društveni fenomen s političkom porukom, kao što su primijetili neki nacionalni komentatori, slučajno prisutni u Puli zbog Sajma knjiga. Lokalni novinari, hrvatski i talijanski samo su faktografski evidentirali, pohvalili i arhivirali ovaj izvanserijski projekt, kao da se radi o još jednom događaju iz zavičajne kulturne ponude, slučajno izvan turističke sezone.

Endrigo je, međutim, sve drugo nego običan, jer sadrži i sažima u sebi mnoge od kontradikcija, tragedija i ljepota jednog vremena, tih nekoliko decenija prošlog stoljeća koje su tako uspješno, gotovo znanstveno, podijelili njegov i moj grad. Prognanik kao adolescent na brodu Toscana koji je Puležane, ezule ili optante, ovisno o ideološkom kutu gledanja, odvodio u nesigurni kapitalizam iz jednog, mislilo se, zagarantiranog komunizma, ali poslije i sam ljevičar i komunist, i povremeni povratnik u Jugoslaviju, gdje je komponirao, pjevao i prijateljevao s hrvatskim umjetnicima, Endrigo ne samo da proživljava sve to na svojoj koži već pomiruje suprotnosti u vremenu kada se to čini nemogućim, jednostavno pjevajući o ljubavi. I to su o njemu rekli mnogi. Čak vjerujem da je to temeljni razlog koji je okupio tolike umjetnike, intelektualce i entuzijaste, većinom "netalijane", u projektu koji je označio njegov simbolički - naravno, kako dolikuje velikom umjetniku - posthumni povratak u napušteni i izgubljeni grad.

I sada, provirimo u naličje medalje, promotrimo čovjeka i grad hladnim, analitičkim očima, pustimo patetiku i gledajmo se u oči: vidjet ćemo jednog Sergia Endriga s vječno tužnim licem i glasom, čak i kada pjeva o veselim i dječjim temama, i jedan grad koji i danas, gotovo se-

Piše Furio RADIN

možemo ne govoriti o ranama koje Pula ima od egzodusa, kada ga je barem 80 posto stanovništva napustilo, i kada su ostali zapravo samo ostaci zgnječanih obitelji. Svojim snažnim humanizmom, veliki je kantautor prevladao svoju osobnu traumu stvarajući prelijepu pjesmu, popularnu umjetnost, ali s tužnim očima, kakve imaju gotovo svi koji su morali napustiti svoj zavičaj. Takvu tugu ima i ranjeni grad, jer emocije su prenosive, a potisnute emocije prenose nelagodu i smanjuju libido, odnosno životnu snagu. Naravno, ako vjerujemo psihoanalizi...

Sada, kako bi rekao jedan moj prijatelj koji ne voli komplicirane razgovore, tu smo gdje smo i nismo borci za bolju prošlost već, prema mogućnostima, snazi libida i šoldima, graditelji budućnosti. Pula naprosto strepi i želi izaći iz svoje tijesne kože, to je grad umjetnika bez umjetnosti, intelektualaca bez kulture, radnika bez radništva, kinematografije (gotovo) bez kina. Grad s

Pula naprosto strepi i želi izaći iz svoje tijesne kože, to je grad umjetnika bez umjetnosti, intelektualaca bez kulture, radnika bez radništva, kinematografije (gotovo) bez kina. Grad s potisnutom životnom snagom jer, između ostalog, još nije razračunao s dijelom svoje prošlosti

dam decenija nakon odlaska njegovih stanovnika, ne uspijeva vratiti svoju urbanost.

Endrigo pjeva izravno o Puli, kao u pjesmi "1947", i o odlasku, u mit-skoj "Larca di Noè", ili neizravno kao u mnogim drugim pjesmama, ne imenujući ju, jer to ne mora. Gledajte mu lice, slušajte mu glas: Endrigo je Pula, ne mora ju otpjevati, on je ovaj grad, zato se nikada nije morao vratiti. Zašto i danas senzibilni posjetitelj Pule ostaje dezorijentiran pred tolikom ljepotom i tugom, sjajem i zapuštenošću, bojama i depresijom? Zašto Pula uporno čuva svoje stare i proizvodi nove derutne fasade? Zašto društveni život ovoga grada prestaje oko 13 sati, tamo gdje je nastao, oko tržnice, izvora hrane kao u istočnim bazarima? Zašto je Pula u kroničnoj nemogućnosti da psihološki sigurno, a donekle i urbanistički, izade iz razdoblja 50-ih i 60-ih godina? Budimo iskreni: zašto je Pula grad koji to ne uspijeva biti?

Sugestivna je interpretacija koju bi mogao dati Freud, koja, polazeći iz potisnutih traumatskih sadržaja iz prošlosti, objašnjava simptome današnjice. Govoreći o Endrigu ne

potisnutom životnom snagom jer, između ostalog, još nije razračunao s dijelom svoje prošlosti.

Vratimo se Endrigu; otkrit ćemo da nam je, na neki način, pokazao barem jedan od mogućih putova prevladavanja vlastitih trauma, put kreativnosti i umjetnosti, jedini koji ti omogućuje da stvaraš nešto dobro, ljubomorno čuvajući onu tugu koja je samo tvoja i koju ti nitko ne može uzeti. Možemo zato reći da projekt pulskog Circola, Ferlina i Cukerića, nije samo posveta pulskom kantautoru, već i put u našu osobnu i gradsku podsvijest, oslobađanje energije koja je bila zarobljena od ideologija i, napokon, otvaranje novih mogućnosti.

I da ne bih završio previše optimistično u vremenu koje ne trpi olako pozitivno mišljenje, zakomplicirajući jednostavno rješenje postavljajući dodatno pitanje: do kuda Puležani trebaju kopati da se riješe trauma i da oslobode potisnutu energiju? Napokon, pisac Gustav von Aschenbach, na putu prema Veneciji, susreće se sa smrću upravo u Puli, u obliku starog čovjeka koji se raspada izigravajući mladića. Ali samo u noveli Thoma-sa Manna...